

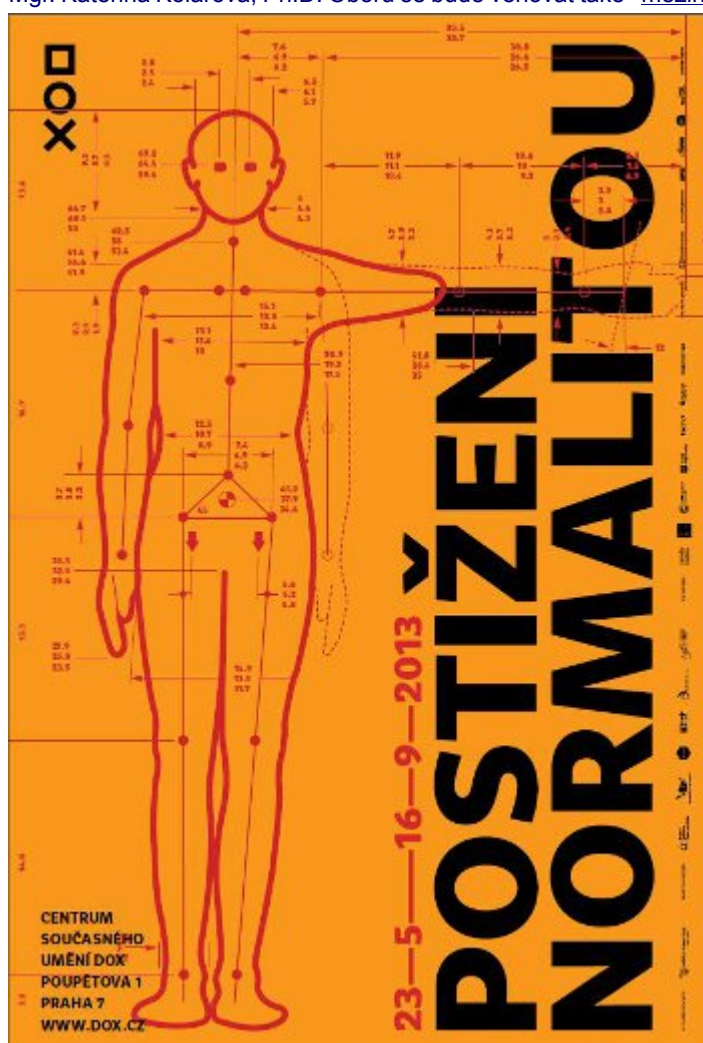

Kdo určuje, co je normální a co ne? Disability studies nabízejí alternativu

---

Kdo určuje, co je normální a co nezpůsobilé? Disability studies nabízejí alternativní odpovědi

Univerzita Karlova je nakloněna i nově vznikajícím a rozvíjejícím se oborům. Při [katedře genderových studií Fakulty humanitních studií UK](#) se tak postupně ustavují i tzv. disability studies, o jejichž rozvoj na fakultě pečuje vedoucí katedry Mgr. Kateřina Kolářová, Ph.D. Oboru se bude věnovat také [mezinárodní konference](#), která se uskuteční v Praze v září.

Obor disability studies se zabývá analýzou a kritickou dekonstrukcí sociálních a kulturních konstrukcí tělesné a mentální jinakosti a její interpretace jako „postižení“. O něm je možné uvažovat spíše jako o výsledku působení sociálních struktur a normativů, než hledat jeho původ v tělech či myslích „postižených“ lidí. Disability studies tak narušují představy o „postižení“ jako problému jedince a namísto toho na něj pohlížejí jako na sociálně konstruovanou a podmíněnou kategorii, která hraje zásadní roli v uspořádání moderní společnosti.

Disability studies jsou společenskovědním interdisciplinárním oborem, který působí jako spojnice mezi sociálními a humanitními vědami. Formovat se začal na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let minulého století ve Spojených státech amerických a ve Velké Británii. „Hybnou silou a nejvýraznější inspirací oboru bylo - a stále je - emancipační

hnutí lidí, kteří jsou postihováni stigmaty a společenskými představami o normalitě a zdraví a představou, že tělesná či mentální jinakost je něco tragického, něco co je potřeba vyléčit nebo ošetřit. To, co obor definuje, je hlas ‚postizněných‘. Disability studies respektují jinakost těla či intelektuálního vnímání světa jako autonomní zdroj životní zkušenosti a poznání,“ podotkla doktorka Kolářová.

Obor se proto také snaží upozorňovat na stereotypy spojené s tzv. postižením. „Je třeba si uvědomit, že ‚postižení‘ není faktem jednotlivého těla, ale je společenskou situací, vychází z kontaktu, je vztahem nerovnosti. To je jeden z prvních kroků, jak rozrušit zažitě uvažování o ‚postižení‘ a nahlížení na lidi s ‚postižením‘,“ zdůraznila.

Disability studies se v České republice rozvíjejí až v posledních letech. K jejich etablování by měla pomoci také antologie textů pojmenovaná *Jinakost – postižení – kritika. Společenské konstrukty nezpůsobilosti a hendikepu*, kterou sestavila právě doktorka Kolářová. „Antologie se snaží představit obor a otevřít prostor k hledání nových směrů, kterými by se měl vyvíjet,“ popsala.

Z perspektiv, které nabízejí disability studies, čerpá i právě probíhající výstava *Postižení normalitou* v Centru současného umění DOX v Praze. Společně s Jaroslavem Andělem na její koncepci pracovala i Kateřina Kolářová. „Snažili jsme se nastínit polemický vztah mezi kategoriemi normality a ‚postižení‘ a všimnout si toho, jak jsou v historickém procesu propojeny a jedna druhou ovlivňují. Snahou výstavy bylo také rozbít obvyklé a zploštělé představy lidí o ‚postižení‘. Výstava představuje bohatost perspektiv umělecké reflexe ab/normality a disability art, tj. umění, které vyrůstá ze zkušenosti ‚postizněných‘,“ vysvětlila doktorka Kolářová. Výstavu mohou zájemci navštívit až do 16. září.

V polovině září se navíc v Praze uskuteční díky spolupráci Univerzity Karlovy, Vídeňské univerzity, Filosofického ústavu AV ČR a dalších institucí mezinárodní konference s názvem De-colonizing Disability Theory (I): Crippling Development. „Letošní konference navazuje na dvě úspěšné předchozí, které se mnou v roce 2010 spolupřádala kolegyně Lucie Storchová. Jejich hlavním tématem byla historická reflexe pojmu a kategorie jinakosti/postižení, zaměřily se však i na diskusi neoliberalismu právě z perspektivy disability studies. Tentokrát se budeme věnovat reflexi teoretických východisek a paradigmat oboru. Chceme reflektovat to, že vycházejí převážně ze zkušeností tzv. globálního severu. Nyní bychom se chtěli na obor podívat z pohledu postkoloniálních a postsocialistických společností,“ vysvětlila doktorka Kolářová.

Na konferenci vystoupí řada významných mezinárodních hostů, například Darja Završek působící na univerzitě v Ljubljani, Mel Y. Chen z University of California v Berkeley, Robert McRuer z The George Washington University ve Washingtonu, DC, či Anastasia Kayiatos z univerzity v Minnesotě. Workshopy potom připravili jak studující z vídeňské, tak i pražské univerzity.